

УДК 658.1

Левицький В. В.,

кандидат економічних наук, старший викладач кафедри фінансів та економіки підприємства Волинського національного університету ім. Лесі Українки

ОПТИМАЛЬНІ ПІДХОДИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглядається сутність поняття "фінансова стійкість", з'ясовано підходи до її оцінки, виявлено суперечності та неефективність обчислення деяких показників аналізу фінансової стійкості підприємств і запропоновано необхідність вироблення нових підходів до оцінки фінансової стійкості.

Ключові слова: фінансова стійкість підприємства, фінансові ресурси, коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансування, тенденції, мобілізація, аналітичні показники, диверсифікована діяльність.

In the article investigates the essence of concept of financial firmness, finds out the methods of its estimation, contradictions and inefficiency of calculation of some indexes which analyse the financial firmness of enterprises. The author proves the necessity of making new approaches to financial firmness' estimation.

Key words: financial firmness of company, financial resources, coefficient of autonomy, coefficient of financing, tendencies, mobilization, analytical indexes, diversified activity.

Постановка проблеми. Сьогодні головною проблемою ефективного функціонування підприємств України є відсутність комплексної системи оцінювання фінансової стійкості, яка могла б допомагати керівництву підприємства виявляти слабкі сторони та приймати правильні управлінські рішення.

Вважається, що підприємство є фінансово стійким, коли власні кошти підприємства покривають не менше ніж половину всіх фінансових ресурсів, необхідних для здійснення господарської діяльності, а підприємство вчасно і в повному обсязі розраховується за своїми зобов'язаннями.

Показники фінансової стійкості підприємства дозволяють виявити рівень фінансового ризику, пов'язаного зі структурою джерел формування капіталу підприємства, а відповідно і сту-

пінь фінансової стабільності в процесі майбутнього розвитку підприємства. З огляду на сказане, мета є актуальною.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням оцінювання фінансової стійкості присвятили свої праці такі відомі вчені, як С. Павловський, Є. Гравель, І. Петренко [3, 4, 6]. Різні методики й автори пропонують не тільки різноманітну кількість показників для проведення оцінки фінансового стану, а й існує неоднозначність у визначенні розрахункових формул за деякими коефіцієнтами. Так, коефіцієнт фінансової стійкості, згідно з О.В. Павловською та Н.М. Притуляк, слід розраховувати як відношення власних до позичених коштів підприємства [2, с. 215], натомість В.І. Головка, А.В. Мінченко та В.М. Шаманська вважають, що цей показник – це відношення суми власних коштів та довгострокових зобов'язань до валюти балансу [3, с. 150].

Мета та завдання дослідження. Основною метою статті є виявлення найбільш оптимальних підходів до оцінки фінансової стійкості підприємства та усунення основних суперечностей в обчисленні цих показників, що сприятиме забезпеченню фінансової незалежності підприємств на тривалий період часу.

Виклад основного матеріалу. Однією з важливих умов прийняття правильних управлінських рішень в галузі фінансів є розрахунок фінансових показників (коефіцієнтів) на основі фінансової звітності та використання їх для оцінки фінансового стану підприємства. Це дає змогу фінансовим менеджерам:

- побачити зміни, що відбулися у фінансовому стані підприємства та результатах його діяльності;
- визначити тенденції та структуру цих змін і на підставі цього виявити слабкі та сильні місця діяльності підприємства;
- спрогнозувати діяльність аналізованого підприємства на перспективу.

У фінансовій діяльності підприємства найбільшого поширення набули такі групи фінансових показників: показники майнового стану, показники ліквідності та платоспроможності, показники фінансової стійкості, показники ділової активності, показники рентабельності, показники стану та діяльності підприємства на ринку капіталів.

У країнах з розвинутою економікою фінансові показники досить давно користуються великою популярністю у широкого кола користувачів фінансової звітності (менеджерів, аналітиків, інвесторів). Перевагами фінансових показників є простота їх розрахунків та елімінування (виключення) впливу інфляції, що особливо актуально при аналізі в довготерміновому аспекті.

Виділяють 6 груп показників за такими напрямками фінансового аналізу: аналіз майнового стану; аналіз ліквідності та платоспроможності; аналіз фінансової стійкості; аналіз рентабельності; аналіз стану та діяльності підприємства на ринку капіталів. Більшість показників, що досліджуються в процесі фінансового аналізу, є відносними величинами, що дає змогу порівнювати підприємства різного масштабу діяльності. Як правило, розраховані за даними фінансової звітності, коефіцієнти порівнюються із загальноприйнятими стандартними нормами, середньогалузевими показниками, аналогічними показниками минулих років, показниками конкуруючих підприємств.

Однією з основних груп фінансових показників, що застосовуються на практиці є показники фінансової стійкості, методики розрахунку яких мають відмінності. У деяких методиках запропоновано обчислювати відносні показники, що не мають практичного значення. Також спостерігається зайве дублювання показників. Отже, різноманітність методичних підходів до оцінювання фінансової стійкості вимагає їх аналітичного порівняння.

Найбільш поширені методики дослідження рівня фінансової стійкості підприємства можна об'єднати у дві групи: інтегральна оцінка фінансового стану та оцінка на базі показників і коефіцієнтів.

Інтегральна оцінка фінансового стану (моделі діагностики банкрутства) ґрунтується на емпіричному дослідженні фінансових показників великої кількості підприємств, одні з яких збанкрутували, а інші – успішно продовжують свою діяльність. Найвідомішими моделями інтегральної оцінки фінансового стану є модель Альтмана, модель Ліса та модель Тафлера.

Базою дослідження для цих моделей виступали іноземні підприємства, які функціонують в іншому економічному просторі з особливою системою макроекономічних показників. Це ставить під сумнів доцільність їхнього використання для аналізу українських підприємств. При розрахунках інтегральних показників не враховується ринкова позиція підприємства, що звужує спектр їхнього застосування.

Адаптована до українських умов господарювання модель Альтмана не містить пояснень щодо тих підприємств, які зазнали збитків у звітному році. Модель Тафлера не діє в умовах України і не дає змоги вчасно реагувати на негативні тенденції, що відбуваються на підприємстві.

Виходячи з досліджень українських учених, можна рекомендувати модель Ліса для поточного експрес-аналізу фінан-

сової стійкості на вітчизняних підприємствах. Оцінка фінансової стійкості на базі показників та коефіцієнтів являє собою добір найбільш ефективних аспектів фінансової стійкості та формування системи показників і коефіцієнтів.

Проблемою більшості таких методик є використання дублюючих один одного коефіцієнтів: коефіцієнт фінансової залежності є обернено пропорційним коефіцієнту автономії. Крім того, різноманітність наявних методик оцінювання фінансової стійкості вимагає систематизації коефіцієнтів та добору найбільш об'єктивної формули розрахунку [4, с. 92].

Слід зауважити про недоліки застосування такого аналізу, а саме складність щодо остаточного висновку про стан підприємства, оскільки загальна картина за показниками часто неоднорідна. Так, якщо за одним параметром підприємство має досить непоганий вигляд, то за іншими може вражати своїми поганими показниками. Це своєрідний дестабілізаційний чинник, який лише посилює суб'єктивність думки самого аналітика, тобто його схильність вважати певний параметр головним або брати його до уваги меншою мірою.

Перевагами ж цього аналізу слід вважати його методологічну прозорість. Обчислення аналітичних показників не потребує спеціальних математичних знань, і будь-яка особа, яка достатньою мірою володіє економічною термінологією, здатна розібратися у значенні показників. Інша сильна перевага цього підходу – велика інформаційна місткість.

Перелік показників при потребі дасть відповідь на питання майже з усіх аспектів діяльності підприємства. Особливо він цінний для його керівництва та внутрішнього контролю, оскільки регулярний та послідовний розгляд усіх характеристик, дасть змогу ще на ранніх етапах виявити слабкі місця в діяльності підприємства і вчасно вжити необхідних заходів [5, с. 130].

Сьогодні в сучасній теорії та практиці оцінювання фінансової стійкості підприємств відомо понад двісті відносних аналітичних показників, які можна розрахувати на основі фінансової звітності, але фінансовий аналітик не повинен намагатися розраховувати все що можна. Досвід свідчить, що кілька правильно обраних коефіцієнтів містять потрібну інформацію. Користь кожного конкретного коефіцієнта чітко визначена метою аналізу, тому спочатку треба з'ясувати, з погляду якого користувача він виконується, його мету та регламентовані або рекомендовані кількісні значення показників [6, с. 412].

Висновки. Аналіз методичних підходів в наявних методиках оцінювання фінансової стійкості підприємств показав, що

для вітчизняних підприємств є неефективним використання зарубіжних інтегральних моделей через різницю у формуванні та функціонуванні ринкових систем різних країн.

Незважаючи на простоту та оперативність фінансових коефіцієнтів та методик розрахунку показників фінансової стійкості, при прийнятті фінансових рішень необхідно враховувати певну обмеженість даних показників, пов'язану з такими обставинами:

- фінансові коефіцієнти більшою мірою залежать від облікової політики підприємства;
- мають статичний характер, хоча перебувають у постійній динаміці;
- коефіцієнти, обрані як бази порівняння, можуть не бути оптимальними та мати лише статистичне значення, яке в подальшому не може бути ефективно використане для покращення фінансової діяльності підприємства;
- диверсифікована діяльність підприємства стає на заваді при здійсненні порівняльного аналізу коефіцієнтів за галузями.

Отже, потребує розв'язання питання розробки такої системи критеріїв та показників фінансового стану, яка давала б чітке уявлення про фінансовий стан підприємства, забезпечувала одержання найбільш об'єктивних даних, простий алгоритм їх розрахунку, враховувала галузеві особливості та вид діяльності підприємства.

Література

1. Гравель Є. Ю. Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємств // Держава та регіони. – 2007. – № 1. – С. 91-93.
2. Головка В. І., Мінченко А. В., Шарманська В. М. Фінансово-економічна діяльність підприємства: контроль, аналіз та безпека. – К.: Центр навч. л-ри, 2006. – 448 с.
3. Павловський О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. Фінансовий аналіз: Навч.-метод. посібник. – К.: КНЕУ, 2002. – 388 с.
4. Павловський С. Фінансовий моніторинг кризового стану підприємства // Ринок цінних паперів. – 2005. – № 3. – С. 21-24.
5. Петренко І. О. Методи аналізу фінансової стійкості та ліквідності // Держава та регіони. – 2006. – № 3. – С. 411-413.
6. Петриненко Л. Ю. Критерії стійкості комерційного банку // Фінанси України. – 2000. – № 7. – С. 128-135.